

Европа обединета против бегалците

Многу аналитичари упатуваат на длабока поделеност помеѓу 'Старата Европа' и таканаречената Вишеградска група односно Унгарија, Полска, Чешка и Словачка, во рамки на ЕУ. Според нив, ксенофобичната кампања на Виктор Орбан против 'асистирана реалокација на не-Унгарци во Унагрија' поддржана од 98% од гласачите ја нагласува оваа поделеност, иако вкупната излезност на референдумот одржан на 2 октомври е релативно мала (40% од регистрираното гласачко тело).

Се смета дека неволноста на земјите од Вишеградската група да примат бегалци е во конфликт со европските 'вредности'. Меѓутоа ако се изземат предизборните говори и популистичката реторика, лидерите на овие земји се инспирирани од принципите врз кои е граден системот на европската гранична контрола: непризнавање на слободата на движење на барателите на азил и нивно држење на што поголема дистанца од Шенген зоната, по можност во притвор.

Вишеградските земји не беа единствени кои упатија критика кон Германија и Австрија кои во времетраење од неколку недели, при крајот на 2015 ги отворија границите за барателите на азил од 'Балканската рута'. Овој отворен пристап, кој во својата суштина е во спротивност со европските правила за азил, предизвика паника помеѓу земјите членки на ЕУ. Минатиот февруари, францускиот премиер јавно го оспори германскиот пристап при посетата во Минхен изјавувајќи: 'Не сме во можност да примиме повеќе бегалци... Потребно е да го спроведеме она што беше дискутирано и преговарано: hotspots, контрола на надворешните граници и тн'. Изјавата на Маниел Валс потсетува дека повеќе од 20 години ЕУ ги крши основните принципи на кое е засновано правото на азил.

Неспорно е дека за ЕУ правото на азил е субординирано на граничната контрола, недавајќи им пристап на протераните лица до постапките за азил кои се загарантирани со Женевската конвенција и меѓународни договори. Европските правила- пред се Даблинската регулатива- како последица имаат концентрација на протерани лица во 'земјите на пристигнување'. Откако германската граница беше затворена, односно германската позиција ревидирна и усогласена со позицијата на останатите европски партнери, критиката беше пренасочена кон Италијаните и Грците, кои беа оценети како неспособни да ја осигураат 'безбедноста' на ЕУ и да се справат со 'приливот на мигранти'.

Политиката на hotspots застапувана од Европската комисија од пролетта 2015та и прогресивно имплементирана од февруари 2016та, беше презентирана како решение на 'мигрантската криза' испраќање на европски официјални лица и отварање на кампови на грчките острови и Италија за идентификација и тријажа на протераните лица со цел зголемување на стапката на присилно враќање на оние кои пристигнуваат по воден пат. Признавањето на Турција како 'безбедна држава' и склучување на договорот со Реџеп Таип Ердоган во март 2016та се чекори преземени во насока на реализација на овие цели. Комисијата неколку месеци се залагаше за зголемување на бројот на 'вратени лица' и склучување на договори за соработка помеѓу 'земјите на транзит' или 'земјите на потекло'.

Политиката на 'реалокација' односно времените правила за дистрибуција на баратели на азил помеѓу државите членки на ЕУ и Грција и Италија, се применува со цел да се задскрие логиката позади hotspots. До 26ти септември 2016та година, само 5600 лица -односно помалку од 10% од предвидениот број - се 'реалоцирани'. На истиот ден, повеќе од 60 000 протерани лица се сместени во грчките кампови, во услови кои генерално се оценети како нехумани. Се очекува бројот на 'реалокации' во наредниот период да се намали. Во суштина ентузијазмот за оваа политика релативно брзо исчезна.

Во јули, Високиот комесар за човекови права предупреди дека егејските острови се претворени во 'огромни зони на лица принудно лишени од слобода'. Додека Медитеранот наликува на гробница во која почиваат преку 4 000 лица само од почетокот на 2016 година, европската политика ја трансформира Грција во земја на принудни кампови.

Додека оваа ситуација ги ужаснува оние кои ги штитат човековите права, истовремено предизвикува грижа помеѓу одредени политички елити кои се залагаат за затворени зони надвор од границите на ЕУ. Повикувајќи се на предлог на поранешниот британски премиер Тони Блер од 2003, Виктор Орбан на 24 септември изјави дека 'треба да се креираат големи бегалски кампови надвор од територијата на ЕУ, кои ќе бидат финансирани и обезбедувани од Унијата' каде ќе бидат сместени протераните лица и каде ќе бидат 'принудени да престојуваат додека нивните барања за азил се процесирани'. Овие ставови треба да бидат сфатени сериозно. Додека Унгарија е првата држава во Шенген зоната која подигна ограда, нејзините стапки беа повторени, пред се од Франција и Велика Британија.

Тогашниот министер за надворешни работи Лаурент Фабрис, коментирајќи го поставувањето на ограда на унгарско-српската граница изјави: 'Кревајќи огради за да спречиме луѓе кога истото не би го направиле за животни, тоа не е почитување на европските вредности'. Но камповите и оградите не се карактеристика единствено на политиките кои ги застапува унгарскиот лидер, напротив тие се својствен дел од целокупната мигрантска политика на ЕУ и нејзините земји членки во изминатите 20 години, чии последици се очигледни.